

Mgr. Lenka Slepíčková, Ph.D.

Lenka Himerová

324358

N-SPD SPZP

SP7MP_MTO2 Metodologie 2

Závěrečný projekt diplomové práce

PROJEKT DIPLOMOVÉ PRÁCE:

Žáci se specifickými poruchami učení ve výuce anglického jazyka

1) Téma, problém otázka, úvod a cíle výzkumu

Žáci se specifickými poruchami učení jsou velmi různorodou skupinou osob vyžadující individuální přístup. Ve speciálně pedagogických publikacích, zaměřujících se na výuku cizích jazyků u žáků se specifickými poruchami učení, nacházíme informace o problémech, které mohou při výuce nastat, a také mnohá doporučení, jak se žáky pracovat.

Jaké jsou však problémy žáků se specifickými poruchami učení při výuce cizích jazyků doopravdy? Jak jsou v praxi uplatňovány zásady práce se žáky se specifickými poruchami učení?

Hlavním cílem této diplomové práce je zjistit, jaké metody a formy práce jsou uplatňovány při výuce anglického jazyka u žáků se specifickými poruchami učení. Diplomová práce se dále zaměří na problémy žáků se specifickými poruchami učení při jazykovém vyučování a také na připravenost učitelů s těmito žáky pracovat.

2) Hlavní výzkumná otázka a vedlejší výzkumné otázky

Výzkumné otázky v případě méj diplomové práce kopírují ve velké míře výzkumné cíle. Hlavní otázka, na kterou se budu snažit hledat odpověď je, do jaké míry je v praxi uplatňována teorie práce se žáky se specifickými poruchami učení při výuce anglického jazyka. Dále se zaměřím na to, jaké běžné formy a metody práce pedagog používá a také jestli se ve výuce vyskytují prvky alternativní pedagogiky či další méně obvyklé způsoby výchovy a vzdělávání.

..

3) Výzkumná strategie

Výzkumné šetření bude probíhat formou polostrukturovaného rozhovoru s pedagogy na vybraných základních školách běžného typu v Jihomoravském kraji. Rozhovor bude doplněn přímým pozorováním žáků se specifickými poruchami učení při výuce na těchto školách. Jedná se tedy o kvalitativní výzkum, jenž umožní do hloubky poznat, jak probíhá výuka anglického jazyka ve třídách se žáky se specifickými poruchami učení.

4) Návrh metody sběru dat

Daný výzkum by měl být ideálně proveden na všech školách se žáky se specifickými poruchami učení, toto by však vyžadovalo velmi mnoho času a úsilí, neboť téměř na každé základní škole bychom dnes tyto žáky našli. Výzkum bude proto probíhat pouze na některých fakultních školách Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity nebo jiných zařízeních, pokud budou ochotná spolupracovat.

Rozhovor s učiteli se zaměří především na dosavadní zkušenost s prací se žáky se specifickými poruchami učení. Učitelé budou dotazováni také na formální vzdělávání v oblasti výuky žáků specifickými poruchami učení. Bude se jednat o dotazy na školení, absolvování kurzů apod. Výzkum se bude zajímat také o to, jestli učitelé věří, že by žáka se specifickými poruchami dokázali rozpoznat. V případě, že vyučující žáky se specifickými poruchami učení ve třídě má, budou dotazy směřovány i na formy, metody výuky a způsoby práce se žáky se specifickými poruchami učení. Pokud to bude možné, budou též vytvořeny kazuistiky těchto žáků. Dále se rozhovor zaměří na problémy těchto žáků i pedagogů při výuce anglického jazyka. Pozorování pak bude doplňovat celkový obraz toho, jak v praxi výuka žáků se specifickými poruchami učení vypadá.

5) Návrh scénáře rozhovoru s pedagogy

I. navázání kontaktu (představení se apod.)

II. přítomnost žáků se specifickými poruchami učení ve škole a jejich začlenění do vzdělávacího systému (IVP, specializovaná třída...)

III. vzdělání pedagogů (absolvovaná školení, kurzy týkající se specifických poruch učení)

IV. rozpoznal by pedagog žáka se specifickými poruchami učení

V. má učitel žáky se specifickými poruchami učení ve třídě

VI. pokud ano, jakými způsoby s nimi pracuje

VII. hodnocení žáků se specifickými poruchami učení

VIII. problémy při výuce

IX. kazuistiky žáků

X. souhlas s pozorováním výuky atd.

6) Problémy, které mohou při výzkumu nastat

Během výzkumu však mohou nastat různé problémy. Rodiče nemají povinnost jít se žákem do pedagogicko-psychologické poradny, přestože jim to škola doporučila. Nemusí také hlásit specifické poruchy učení pedagogům, pokud byly zjištěny. To vede k tomu, že učitel mnohdy pouze odhaduje, zdali se u žáka porucha vyskytuje, a také jaký typ poruchy to je.

Složitější bude také získání kazuistik jednotlivých žáků, protože se jedná o citlivé informace a většina škol je tedy logicky neposkytuje. Tyto kazuistiky by mohly být případně nahrazeny informacemi od vyučujících. Ochrana dat bude zajištěna tím, že nebudou uváděna skutečná jména jednotlivých žáků ani škol, na kterých výzkum probíhal.

Dalším očekávaným problémem by také mohl být rozdíl mezi výpověďmi pedagogů a realitou zjištěnou při pozorování. Je třeba si také uvědomit, že žáci, pokud jsou si vědomi, že je někdo pozoruje, mají tendenci měnit chování, snaží se předvádět apod.

7) Záznam z prvního realizovaného rozhovoru

Během přípravy projektu jsem navštívila jednu ze základních škol, kde jsou vzdělávání žáci se specifickými poruchami učení, a provedla jsem nestrukturovaný rozhovor s jedním z vedoucích pracovníků školy, abych se dozvěděla některé informace o fungování tohoto zařízení i o samotných žácích.

Od třetího ročníku má škola vytvořeny specializované třídy pro žáky se specifickými poruchami učení. Mladší žáci, u nichž se vyskytují nedostatky dílčích funkcí, nebo je u nich podezření na specifickou poruchu učení, se několikrát týdně účastní reedukace v malé skupince mimo svoji kmenovou třídu. Někteří žáci školy mají vypracován individuální vzdělávací plán a řídí se podle něj, jiní tento plán nemají a postupují podle školního vzdělávacího programu vytvořeného školou pro daný ročník.

Rodičům žáků, u kterých mají vyučující podezření na specifické poruchy učení je doporučeno, aby navštívili pedagogicko-psychologickou poradnu kvůli diagnostice a návrhu dalšího postupu jejich vzdělávání. Ne všichni zákonní zástupci žáků jsou však toto ochotni z rozličných důvodů akceptovat a poradnu s dětmi navštívit. Někteří žáci tak zůstávají bez přesnější diagnostiky. Dalším problémem je, že někteří žáci psychologicko-pedagogickou poradnu navštíví, ale specifické poruchy učení u nich nejsou prokázány, přestože pedagogové u nich některé znaky specifických poruch učení nacházejí.

Někteří žáci školy také pocházejí ze sociálně nebo sociokulturně znevýhodněného prostředí a komunikace rodiny se školou není zcela ideální, případně nulová. Vyučující ani vedení školy tak nemá přesné informace o zázemí žáků a jejich rodinné situaci. Pro některé rodiče je také velmi těžké smířit se se specifickou poruchou učení u jejich dětí, výsledky vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny proto odmítají škole sdělit, mohou také odmítnout zařazení žáka do reedukační péče.

Přestože škola o některých žácích potřebné údaje má, nesmí je sdělovat neoprávněným osobám, což se jeví jako klíčový problém mého projektu. Protože toto pravidlo by mělo platit na všech školách. Je velmi těžké zkoumat žáky, u nichž nevíme, zda mají například dyskalkulii nebo specifické poruchy učení týkající se jazyka. Je tedy nutné navrhnout důležité změny tak, aby byl výzkum v praxi realizovatelný.

8) Námět k modifikaci výzkumného návrhu

První změnou, kterou bych ve výzkumu učinila, je obměna výzkumné metody. Polostrukturovaný rozhovor s učiteli se ukázal jako časově dosti náročný, jak pro výzkumníka, tak i pro samotné vyučující, bylo by tedy zřejmě lepší, vypracovat dotazník a formou volného rozhovoru se pak s pedagogy zaměřit na jednotlivé položky v dotazníku.

Další, mnohem výraznější změnou, a to nejen v projektu, ale v celém výzkumu by bylo zaměřit se pouze na žáky a jejich vztah k výuce anglického jazyka nebo pouze na učitele a jejich pohled na výuku angličtiny u žáků se specifickými poruchami učení. Obě varianty se mi zdají zajímavé, přičemž druhá z možností je zřejmě méně prozkoumaná, a snad i snadněji realizovatelná, co do hloubky poznání. Je velmi pravděpodobné, že po konzultaci s vedoucí mojí diplomové práce k uvedeným změnám ve výzkumu skutečně dojde.

LITERATURA

BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Specifické poruchy učení v kontextu vzdělávacích oblastí RVP ZV: Specific learning difficulties in context of educational fields of RVP ZV*. Brno: Paido, 2007. 290 s. ISBN 9788073151621.

BARTOŇOVÁ, Miroslava; VÍTKOVÁ, Marie. *Přístupy ke vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení na základní škole : sborník z konference s mezinárodní účastí*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2007. 128 s. ISBN 9788073151508.

BARTOŇOVÁ, Miroslava; VÍTKOVÁ, Marie. *Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami: texty k distančnímu vzdělávání*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2007. 247 s. ISBN 9788073151584.

BARTOŇOVÁ, Miroslava; VÍTKOVÁ, Marie. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami: Education of pupils with special educational needs*. 1. vyd. Brno: Paido, 2011. 299 s. ISBN 9788073152208.

GREŇAROVÁ, Renée; VÍTKOVÁ, Marie. *Hodnocení ve výuce cizích jazyků u žáků s SPU: Evaluation in foreign language teaching to learners with SLD*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 158 s. ISBN 9788021056640

GREŇAROVÁ, Renée; VÍTKOVÁ, Marie. *Komunikativní přístup v cizojazyčné výuce u žáků s SPU: Communicative approach in foreign language teaching in learners with SLD*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 123 s. ISBN 9788021047822.

KUCHARSKÁ, Anna. *Specifické poruchy učení a chování : sborník 2000*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 166 s. ISBN 8071783897.

POKRIVČÁKOVÁ, Silvia. *Current issues in teaching foreign languages*. 1st ed. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 218 s. ISBN 9788021056084.

SPAFFORD, Carol Sullivan; GROSSER, George S. *Dyslexia : research and resource guide*. Boston: Allyn and Bacon, 1996. 340 s. ISBN 0205159079.

SWANSON, H; HARRIS, Karen R; GRAHAM, Steve. *Handbook of learning disabilities*. Paperback ed. New York: Guilford, 2006. 587 s. ISBN 1593853033.

ZELINKOVÁ, Olga. *Cizí jazyky a specifické poruchy učení*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2006. 167 s. ISBN 8073110229.

ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. 263 s. ISBN 9788073675141.

Opravdu doporučuji výzkum trochu prohloubit, tak aby nepřinesl jen banální výsledky – můžete se pokusit vytvořit nějakou typologii učitelů podle přístupu k výuce, nebo se zajímat o vztah mezi jejich přístupy a názory a tím, v jaké fázi učitelské kariéry jsou či jaký typ vzdělání absolvovali atd. Tato témata ale mohou vyplýnout jako významná (a realizovatelná) až v průběhu výzkumu. Přeji hodně zdaru.